

ka osamljenosti in zapolnitve notranje praznine. Dodati je potrebno, da sta na njeno razmišljanje in doumevanje eksotičnosti posredno vplivala rasna ideologa Gobineau in Chamberlain, kar dokazuje, da je imela tudi tedajšnja svetovljanskost (že) začrtane svoje meje in je nizala paradoksalnosti. Po neuspešnih »eksotičnih« zvezah z nadarjenim perujskim pesnikom Atahualpo (odnos opisan v neobjavljenem panamskem romanu *Das allmächtige Eine/Vsemogočno eno*), skrivnostnim malikom Li Tie Guaijem (v slovenščino še neprevedeni roman *Der Götze/Malik*) japonskim osvobodjevalcem zaslužjenih gejš, gospodom I. (neobjavljeni roman *Im Haus der Menschen/V Hiši ljudi*), je nato poskusila nenehna razočaranja, povezana s hudim odrekanjem in z ustvarjalno-raziskovalnim delom premostiti pri svojem literarnem agentu Loisu Hammerju, protinacističnemu uporniku Joachimumu Bonsacku (neobjavljeni spomini *Ferne Frau/Daljna žena*) in leipziškemu založniku Maxu Möhringu. Slednji je poskrbel za izdajo večine njenih del, pred dobrim desetletjem urejena založnikova zapuščina, ki je preživela vojna bombardiranja in prehod berlinskega zidu, pa sodeč po pisemski korespondenci izkazuje vzajemno naklonjenost v prvih poveljskih letih.

Kot zapiše Jerneja Jezernik, si je Alma za svoje (platonične) ljubimce izbirala nadarjene, izobražene, pogumne in družbeno angažirane moške, bila razpeta med občudovanje in prezir, med željo po telesni bližini in aseksualnostjo. Moške je občudovala zaradi njihove telesne lepote, razgledanosti in inteligence, prezirati pa jih je začela v trenutku, ko so do nje pokazali globbo čutnost in večjo navezanost.

Almina vsestranskost in nadkategoričnost dela preglavice tako znanstvenim strokam kot želji družbi po uokvirjanju – nečesa ima preveč in hkrati nečesa premalo – njen pogled (sicer z zadržki) presega spolna, rasna in verska prepričanja, predstavlja se kot svetovljansko bitje onkraj spola, ki je (zopet paradoksalno) prežeto z odsotnostjo navidezno determiniranih ljubezenskih norm. Brez dvoma se lahko trdi, da je Almina izrazito humanistična dediščina v Jerneji Jezernik dobila več kot primereno in sposobno interpretko njenih del, saj se kot prevajalka ni ustrašila mističnosti, metaforičnosti in retorike samooklicane teozofinje svetovnega nazora, portretiranja osebnosti te (še) vedno aktualne drobne trmaste gospe.

Blaž Javornik

Pozabljeni Šentjurčan

Zdenka Plavsteiner: *Josip Čretnik. Pozabljeni šentjurski rodoljub*. Celje: Grafika Gracer, Šentjur: Knjižnica Šentjur in Domoljubno društvo Franjo Malgaj, 2017. 393 strani.

Josip Čretnik se je pridružil krogu šentjurskih znamenitih ljudi, ki že imajo svoje mesto na knjižnih policah. Med njimi gotovo izstopajo: Franjo Malgaj, člani rodbine Ipavci in Anton Martin Slomšek. Za biografsko delo o Čretniku je poskrbela s svojim knjižnim prvcem Zdenka Plavsteiner, ki sicer izhaja iz bližnjih Dramelj.

Josip Čretnik (1872-1953) je bil obrtnik, narodni buditelj, politik, šentjurski župan in ustanovitelj vrste slovenskih društev ter organizator društvenega

življenja v Šentjurju in tudi okolici. Rodil se je v Podgorju pod Rifnikom. V šentjursko zgodovino je z zlatimi črkami vpisan predvsem kot župan, ki je v ta kraj pripeljal vodovod in poskrbel za elektrifikacijo.

Knjiga ni samo biografija o pomembnem Šentjurčanu, rekonstrukcija njegovega življenja, dela, zaslug in dosežkov, ampak tudi prikaz društvenega, političnega, družbenega, kulturnega in gospodarskega življenja v Šentjurju, v katerem je pozabljeni šentjurski rodoljub živel, deloval in tudi aktivno soustvarjal. Prikazani so tudi pomembni dogodki v Šentjurju. V nekaterih poglavjih avtorica poseže tudi v zgodovino srednjega veka, obdobje šentjurskih plemiških rodbin in gradov, čas Marije Terezije in prihod Južne železnice v kraj pod Rifnikom.

Avtorica knjige se je poslužila pri raziskovanju raznovrstnega gradiva in virov, od literature, arhivskega gradiva, časopisnih virov in raznih kronik. Dodatno pa knjigo popestrijo ustni viri in pričevanja Čretnikovih sorodnikov in drugih oseb, ki so o njegovem delovanju več vedeli ali tudi imeli ohranjeno dokumentirano pisno ali slikovno gradivo. Avtorica se je pri prikazu političnih in strankarskih dogajanj zavestno ognila podajanju razlage in dodatnih zgodovinskih analiz, ampak je samo navajala originalne časopisne zapise in poročila dogodkov.

Knjiga je razdeljena na vsebinska poglavja, ki prikazujejo Josipa Čretnika kot šentjurskega rodoljuba, kot stavbenika mlinov in žag v Šentjurju, kot člana šentjurskega Sokola, podpornika Družbe Sv. Cirila in Metoda, narodnjaka in politika v liberalnem taboru ter soustanovitelja vrste društev, kot šentjurskega župana, politika v celjskem srezu in njegovo zadnje obdobje po zaključku županovanja. Uvodno poglavje »Josip Čretnik – šentjurski rodoljub« zajema rodoslovno-zgodovinski uvod, kjer so prikazana njegova mladostna leta, njegova domačija, družinski člani in druge sorodstvene povezave. Naslednji sklop »Josip Čretnik – Šentjurski Sokol« se osredotoča na nastanek in razvoj šentjurskega liberalnega telovadnega društva. Posebej zanimiv vsebinski sklop »Čretnik kot stavbenik mlinov in žag v Št. Jurju ob Južni železnici« prikazuje Čretnikov gospodarski vzpon, njegovo inovatorsko in obrtniško delo in njegovo delovanje na področju obrtniškega ter drugega izobraževanja. Najobse-

žnejši vsebinski sklop predstavlja »Narodnjak«, kjer je poleg prikazanih političnih in kulturnih bojov med Slovenci in Nemci osvetljen tudi Čretnikov boj za slovenski jezik in pravice, njegovo politično delovanje v liberalnem taboru, njegova vpetost v šentjursko društveno in kulturno dogajanje in prikaz drugih pomembnih dogodkov v šentjurski zgodovini, med njimi slovo »rodoljubov z dežele« Gustava in Benjamina Ipavca. Sklop »Župan« zajema poleg županskih volitev prikaz njegovih najpomembnejših dosežkov v Šentjurju, to je izgradnja vodovoda, elektrarne in elektrifikacija kraja. Kot župan je bil izrazito usmerjen v delo na gospodarskem področju, ki so ga zaznamovale tudi skrb za malega človeka, uvajanje javnih del in uvajanje socialnega zavarovanja za delavce. V sklopu »Politik celjskega sreza« je opisano politično delovanje Josipa Čretnika po razglasitvi kraljeve diktature kralja Aleksandra leta 1929 in preimenovanjem jugoslovanske države v Kraljevino Jugoslavijo. Sklepno poglavje knjige zajema »Čretnikovo obdobje po zaključku županovanja«, kjer je predstavljeno tudi njegovo žalostno obdobje njegovega življenja z izgubo obeh sinov, ljubljene žene in nacionalizacija njegove obrtne delavnice leta 1948. Kljub odvzemu delavnice je ostal pokončen in veder človek, ki je celo gospodarsko svetoval svojemu nečaku Edu Plavsteinerju, ko je prevzel vodenje nacionaliziranega podjetja pod imenom Okrajno strojno podjetje poljedelskih strojev Sv. Jurij pri Celju, iz katerega je kasneje nastalo podjetje Alpos Šentjur.

Avtorica knjižnega dela je Čretnika prikazala tudi skozi karakterne značilnosti in ga označila kot resnega, nadarjenega, natančnega, skromnega, vedoželjnega, samodiscipliniranega človeka, ki je imel vsestransko znanje, bil bistrega duha, ki je skozi dolžnosti in delovanje na različnih področjih prevzel številne zadolžitve in odgovornosti. Tudi na županskem stolčku teh vrlin in značajskih potez ni pozabil ali se jim odrekel.

Knjiga odstira zanimiva in manj poznana poglavja in dogodke šentjurske zgodovine, obenem pa na odličen in zanimiv način prikazuje človeka, ki je uspel z delom, skromnostjo, pridnostjo, na pošten, iznajdljiv in inovativen način, torej s človeškimi vrlinami, ki vse bolj izginjajo in se zdijo vedno manj pomembne v sodobni družbi.

Matej Ocvirk